

GEMEENTE-INSTELLINGEN TE AMSTERDAM,

DOOR

E. W. DE JONG.

I.

DE TELEPHOON.

Ongeveer vijftien millioen gulden! Met dit eerbiedwaardig cijfer sluit de begrooting van Amsterdam voor 1897, die voor enkele maanden door den Gemeenteraad met zijne goedkeuring werd bekrachtigd.

„Vijftien millioen gulden — waar is al dat geld voor noodig”, is de leek allicht geneigd te vragen. Zeker, het is een groote som, doch noodig is zij. Hoeveel honderdduizenden worden in eene zoo groote stad als de hoofdstad des Rijks, niet gevorderd voor politie, voor brandweer, voor Lager, Middelbaar en Hooger onderwijs; voor bestrating, rioleering, brugbouw en wat niet al? En bovendien, hoeveel instellingen telt Amsterdam niet, die volgens sommigen terecht, volgens anderen ten onrechte van gemeentewege werden geschapen, maar die in elk geval schatten gelds kosten.

Wat doet, vragen velen, Amsterdam met een eigen hoogeschool, waar het Rijk reeds drie universiteiten inrichtte? Waarom liet de gemeente zich in met een telephoon, die door particulieren even goed kan worden geëxploiteerd?

Het antwoord op die vragen laat ik achterwege. Op mijn weg ligt het geenszins in dit tijdschrift na te gaan wat ten voor- of ten nadeele van gemeente-exploitatie is te berde gebracht. Ik beoog slechts den lezers ietwat nader in kennis te brengen met de verschillende instellingen, die door de gemeente Amsterdam ten algemeenen nutte worden geëxploiteerd; een en ander mede te deelen over takken van gemeentelijken dienst, die in menig opzicht eene nadere beschouwing van Amsterdammer en niet-Amsterdammer verdienen. Dit te meer, omdat de meeste menschen geen tijd en geen gelegenheid hebben op hun gemak na te gaan hoe de meeste dier instellingen werken en zich daardoor ook niet kunnen begrijpen dat daarvoor jaar in jaar uit zulke groote posten op de gemeente-begrooting moeten worden uitgetrokken.

En wanneer ik dan die instellingen achtereenvolgens aan eene nadere beschouwing ga onderwerpen, dan kan het, dunkt mij, den lezer niet verbazen, wanneer ik voor mijn eerste opstel het oog liet vallen op den Gemeentelijken Telephoondienst.

't Is een bekend feit, sedert één November 1896 telephoneeren wij te Amsterdam van gemeentewege. Daar is iets over te doen geweest vóór het zoover was! Een geheel pak gemeentebladen ligt voor mij, waarin gedrukt staat, wat er onder de vertegenwoordigers der Amsterdamsche burgerij over die telephoon te doen is geweest en als ik bij elkaar had alles wat er in de